

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 150/09-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 30. apríla 2009 predbežne prerokoval sťažnosť R., T., zastúpenej JUDr. J. Č., B., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 a čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 25 Co/70/2008-314 z 12. novembra 2008 a rozsudkom Okresného súdu Topoľčany č. k. 6 C/96/2007-232 z 28. apríla 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť R., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 14. apríla 2009 doručená sťažnosť R., T. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej JUDr. J. Č., B., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 a čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“)

rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 25 Co/70/2008-314 z 12. novembra 2008 a rozsudkom Okresného súdu Topoľčany (ďalej len „okresný súd“) č. k. 6 C/96/2007-232 z 28. apríla 2008.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla:

«Sťažovateľ dňa 28. 4. 2006 vyzval podľa zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej ako „zákon č. 161/2005 Z. z.“) povinnú osobu na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam, pôvodne zapísaných a vedených vo všetkých pozemkovoknižných vložkách, v ktorých je uvedený ako pôvodný vlastník orgán, zložka alebo inštitúcia Rímskokatolíckej cirkvi vo všetkých katastrálnych územiach na území Slovenskej republiky.

Nakoľko povinná osoba v zákonnej lehote 60 dní od doručenia písomnej výzvy neuzavrela so sťažovateľom dohodu o vydaní nehnuteľností, neposkytla sťažovateľovi pri uplatňovaní práva podľa tohto zákona spoluprácu a pomoc ani na výzvu nereagovala, sťažovateľ bol nútený podať žalobu v záujme ochrany vlastných práv, keďže po uplynutí prekluzívnej lehoty, by sa nemohol úspešne domáhať svojich práv na súde. Práve z tohto dôvodu podal žalobca žalobu o navrátenie nehnuteľností. Predmetom žaloby boli nehnuteľnosti pôvodne vedené v pozemkovoknižnej vložke č. 918 pre katastrálne územie P., dnes zapísané na liste vlastníctva č. 1476 v katastrálnom území P., vedenom Katastrálnym úradom v N., Správou katastra T., v obci P., v registri E na mape určeného operátu ako parcela č. 2293/2, druh pozemku orná pôda o výmere 53 259 m² a parcela č. 2293/4, druh pozemku orná pôda o výmere 118 877 m². ...

Okresný súd Topoľčany rozsudkom č. k.: 6 C/96/2007-232 zo dňa 28. 04. 2008 zamietol žalobu sťažovateľa, ktorou sa voči Slovenskému pozemkovému fondu ako žalovanému domáhal vydania a navrátenia vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam.

Svoje rozhodnutie právne odôvodnil tým, že napriek vykonanému dokazovaniu, nemohol žalobe vyhovieť a to pre nedostatok kvalifikovanej výzvy na uplatnenie reštitučného nároku v prekluzívnej lehote do 30. 4. 2006. Podľa názoru Okresného súdu v Topoľčanoch reštitučná výzva, ako jednostranný právny úkon, nespĺňala náležitostí podľa

§ 34 a 37 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení jeho neskorších predpisov.

Sťažovateľ sa nestotožnil s rozhodnutím prvostupňového súdu, preto v zákonnej lehote podal proti rozhodnutiu o zamietnutí žaloby odvolanie.

Krajský súd v Nitre Rozsudkom č. k.: 25 Co/7072008-314 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdil, Vo svojom rozhodnutí poukázal, že napriek samotnému charakteru reštitučného zákona, ktorý zakladá výnimočnosť takéhoto konania, žalobca/sťažovateľ si v zákonnej lehote neuplatnil právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam spôsobom, ktorý by vyvolával účinky riadneho uplatnenia si práva. ...

Okresný súd Topoľčany aj Krajský súd v Nitre vo svojich rozhodnutiach konštatovali, že sťažovateľ v konaní preukázal svoj reštitučný nárok na vydanie žalovaných nehnuteľností, avšak podľa názoru tak okresného ako aj krajského súdu nebolo možné žalobe vyhovieť len pre nedostatok riadnej kvalifikovanej výzvy v zmysle § 5 zákon č. 161/2005 Z. z.

Reštitučný zákon v § 5 ods. 1 druhá veta výslovne hovorí, že neuplatnením práva v lehote právo zaniká. Podľa výkladu okresného a krajského súdu však nárok oprávnenej osoby zaniká nielen neuplatnením práva v lehote, ale aj nepreukázaním práva v lehote. Takýto extenzívny výklad právnej normy je však v neprospech oprávnených osôb a v absolútnom rozpore s účelom a cieľom reštitučného zákona.

Náležitosti výzvy k vydaniu nehnuteľných vecí vymedzuje zákon č. 161/2005 Z. z. len po formálnoprávnej stránke (písomná forma) a nie po stránke obsahovej. Podľa § 34 Obč. zák. právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že požiadavka písomnej výzvy podľa § 5 ods. 1 reštitučného zákona nie je obsahom práva na vydanie nehnuteľných vecí, ale len podmienkou vzniku nároku na vydanie vecí, ktorou sa tento nárok zakladá. ...

Sťažovateľ vyzval povinnú osobu, pričom z obsahu výzvy jednoznačne vyplýva sťažovateľov jasný a zrozumiteľný prejav vôle, smerujúci k tomu, aby mu povinná osoba vydala nehnuteľnosti v zmysle zákona č. 161/2005 Z. z. Takáto výzva spĺňa všetky náležitosti právneho úkonu podľa § 34 a § 37 Občianskeho zákonníka. Povinnosťou sťažovateľa bolo

len osvedčiť oprávnenosť svojho nároku, a keď by povinná osoba nebola s obsahom výzvy uzročená, mala sťažovateľa vyzvať na doplnenie dokladov, ako je to bežné pri reštitúciách fyzických osôb pred pozemkovými úradmi.

Rešpektujúc účel zákona č. 161/2005 Z. z. nie je možné pri jeho aplikácii vykladať ho takým spôsobom, že priznanie nároku sa viaže na splnenie podmienok, ktoré by boli neprimerané možnostiam oprávnených osôb, resp. ktorých splnenie by bolo zo strany dotknutých osôb objektívne nemožné. V tejto súvislosti sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že v minulosti viedol svoj vlastný archív, ktorý mu však bol v období komunizmu skonfiškovaný, a preto každú pozemkovoknižnú vložku si musel vyžiadať písomnou objednávkou od príslušnej správy katastra a rovnako, každý archívny dokument si musel osobne vyhľadať v štátnom archíve. Takéto vyhľadávanie je časovo náročné a zdĺhavé a nie vždy úspešné (na Slovensku je viac ako 3.000 katastrálnych území), vzhľadom na to, že mnohé pozemkovoknižné vložky a archívne dokumenty boli zničené alebo sa v archívoch nezachovali. Je tiež potrebné poukázať na to, že už samotný reštitučný zákon predpokladal, že podávanie výziev bude problematické a v mnohých prípadoch pre oprávnené osoby sťažené, preto v § 8 ods. 3 zakotvil povinnosť povinných osôb spolupracovať a poskytnúť pomoc oprávneným osobám pri uplatňovaní ich práva na navrátenie nehnuteľností. Povinná osoba si však svoju povinnosť nesplnila a na výzvu vôbec nereagovala.

Súdy neprihliadajúc na tieto skutočnosti rozhodovali na základe reštriktívneho výkladu zákona č. 161/2005 Z. z., nerešpektujúc jeho podstatu a zmysel, pričom takýmto spôsobom interpretácie a aplikácie zákonného predpisu zásadne popreli účel a význam reštitučného zákona. K danej veci pristupovali príliš formalistický, čím ochranu práv zakotvených Ústave SR ako aj v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd urobili iluzórnou a nerealizovateľnou. S ohľadom na okolnosti daného prípadu, povinnosť, aby sťažovateľ už vo výzve presne špecifikoval nehnuteľnosti, kladie na sťažovateľa neprimerané bremeno v rozpore s čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. (porovnaj: Kopecný v. Slovensko, rozsudok zo 7. januára 2003, ods. 33., sťažnosť č. 44912/98) ...

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu teda predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana v zákonom predpokladanej kvalite dostane bez toho, aby sa mu ukladali - v spojitosti s jej uplatnením - povinnosti, ktoré od účastníka

nevyžaduje zákon - t. j. zákon č. 161/2005 Z. z. nepredpisuje žiadne náležitosti reštitučnej výzvy, napriek tomu okresný aj krajský súd sťažovateľa za náležitosti reštitučnej výzvy sankcionovali (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 1/02).

Z uvedeného vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany sťažovateľa by došlo až vtedy, ak by sa na zistený stav veci použila ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna norma, ktorú však okresný aj krajský súd vykladali protiústavne. ...

Sťažovateľ touto sťažnosťou poukazuje hlavne na zásadný problém v tom, že rozhodnutia súdov vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia veci, keďže uprednostňujú reštriktívny výklad zákona pred inštitútom „spravodlivosti“. To znamená, že podľa názoru sťažovateľa došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivé prejednanie veci súdmi tým, že výsledok konania nezodpovedá jeho skutkovej a právnej predstave a účelu sledovanému prijatím zákona č. 161/2005 Z. z..

Výklad súdov k zákonu č. 161/2005 Z. z. ohľadom reštitučnej výzvy oprávnenej osoby v neprospech sťažovateľa je tak v rozpore s článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a článkom 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Postup súdov v rozpore s platným a účinným zákonom možno hodnotiť ako porušovanie základných práv a slobôd sťažovateľa.

... Porušenie práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy súvisí s jeho diskriminovaním voči povinným osobám pri súdnom uplatňovaní si svojich práv a rovnako aj s jeho diskriminovaním voči fyzickým osobám.

Podľa vyššie uvedeného okresný aj krajský súd porušil zásadu rovnosti účastníkov konania, keďže žalobcu sankcionovali zamietnutím žaloby za nedodržanie požadovaných náležitostí výzvy (aj keď podľa zákona č. 161/2005 Z. z. výzva vôbec špecifikovaná nie je) a žalovanému priznali úspech v konaní napriek tomu, že podľa § 8 ods. 3 zákona č. 161/2005 Z. z. mal poskytnúť žalobcovi pri uplatňovaní práva podľa tohto zákona spoluprácu a pomoc, ktorú však vôbec neposkytol. ...

Žiadne ustanovenie zákona nemožno vykladať a uplatňovať v konaní pred súdom tak, aby niektorý z účastníkov bol zvýhodnený na úkor druhého účastníka pri uplatňovaní práv alebo mal priaznivejšie postavenie pri prejednávaní a rozhodovaní vecí. Jednou z požiadaviek kladených na konania pred súdmi preto je, aby sa v ich rámci a ich prostredníctvom zabezpečoval reálny výkon, resp. ochrana niektorého zo základných práv

alebo slobôd občanov. Žiadne ustanovenie zákona nemožno vykladať a uplatňovať v konaní pred súdom tak, aby niektorý z účastníkov mal priaznivejšie postavenie pri prejednávaní a rozhodovaní vecí.

Dôvodom prijatia zákona č. 161/2005 Z. z. bolo poskytnúť rovnakú ochranu vlastníctva fyzickým osobám a vlastníctva cirkvám a náboženským spoločnostiam. Zákon č. 161/2005 Z. z. vychádza z Článku 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a z Článku 20 Ústavy SR, ktoré garantujú rovnaký zákonný obsah a ochranu vlastníckych práv všetkých vlastníkov. V prospech fyzických osôb bol totiž ešte v roku 2003 prijatý zákon č. 503/2003 Z. z., ktorý zakladal reštitučné nároky fyzických osôb na vydanie nehnuteľností (pozemkov) vo vlastníctve štátu. ...

Subjektom reštitučných právnych noriem boli rôzne kategórie osôb, či už právnické alebo fyzické. Účelom reštitučných noriem bolo skúmať reštitučný titul, t. j. dôvod, ktorý oprávňoval dotknuté osoby na odškodnenie, pričom tento právny nárok im vznikol bez ďalšieho priamo zo zákona. Reštitučné zákony boli teda vždy prijaté s cieľom vykonať nápravu a vytvoriť predpoklady pre odškodnenie dotknutých osôb. ...

V súlade so zákonným právom, ktoré dal sťažovateľovi zákon č. 161/2005 Z. z., vzhľadom na porušenie základného práva sťažovateľa na vlastníctvo upravené v čl. 20 Ústavy SR, porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a zároveň aj porušenia Článku 1 Protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ľudských právach a článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, navrhujeme ústavnému súdu, aby vyniesol nález:

Ústavný súd Slovenskej republiky určuje, že rozhodnutím Okresného súdu Topoľčany Rozsudok č. k.: 6 C/96/2007-232 zo dňa 28. 04. 2008 a rozhodnutím Krajského súdu v Nitre Rozsudok č. k.: 25 Co/70/2008-314 zo dňa 28. 04. 2008 boli porušené základné ľudské práva sťažovateľa podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej Republiky, podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej Republiky a podľa Článku 1 Protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ľudských právach a článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ústavný súd Slovenskej republiky Rozsudok Okresného súdu Topoľčany č. k.: 6 C/96/2007-232 zo dňa 28. 04. 2008 a Rozsudok Krajského súdu v Nitre č. k.: 25 Co/70/2008-314 zo dňa 28. 04. 2008 zrušuje a vec vracia Okresnému súdu Topoľčany na nové konanie.»

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Konanie o sťažnostiach je bližšie upravené predovšetkým v § 49 až § 56 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne

neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, ako to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98).

Predmetom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky o porušení označených základných práv zaručených ústavou rozsudkom krajského súdu sp. zn. 25 Co/70/2008 z 12. novembra 2008 a rozsudkom okresného súdu č. k. 6 C/96/2007-232 z 28. apríla 2008.

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd je viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov uvedených v tomto zákone.

Sťažovateľka namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu a rozsudkom okresného súdu argumentujúc účelom reštitučného zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkví a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej len „zákon č. 161/2005 Z. z.“).

V súvislosti s namietaním svojho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie sťažovateľka argumentuje možnosťou ich reálneho uplatnenia v zákonom predpokladanej kvalite a v súlade s ich legitímnym cieľom. V danom prípade podľa sťažovateľky to tak nebolo, pretože okresný súd aj krajský súd porušili zásadu rovnosti účastníkov konania, keď sťažovateľku „sankcionovali“ zamietnutím jej žaloby pre

nedodržanie požadovaných náležitostí výzvy, hoci podľa zákona č. 161/2005 Z. z. táto výzva, čo sa týka jej náležitostí špecifikovaná nie je.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 20 ods. 2 ústavy zákon ustanoví, ktorý ďalší majetok, okrem majetku uvedeného v čl. 4 ústavy, nevyhnutný na zabezpečovanie potrieb spoločnosti rozvoja národného hospodárstva a verejného záujmu môže byť iba vo vlastníctve štátu, obce alebo určených právnických osôb. Zákon tiež môže ustanoviť, že určité veci môžu byť iba vo vlastníctve občanov alebo právnických osôb so sídlom v Slovenskej republike.

Podľa čl. 20 ods. 3 ústavy vlastníctvo zaväzuje. Nemožno ho zneužiť na ujmu práv iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonov. Výkon vlastníckeho práva nesmie poškodzovať ľudské zdravie, prírodu, kultúrne pamiatky a životné prostredie nad mieru ustanovenú zákonom.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na spravodlivé súdne konanie.

Podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu každá fyzická osoba alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam môže uplatniť oprávnená osoba písomnou výzvou voči povinnej osobe do 30. apríla 2006, ak v tejto lehote preukáže skutočnosti podľa § 3 tohto zákona. Neuplatnením práva v tejto lehote právo zaniká.

1. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľky rozsudkom okresného súdu č. k. 6 C/96/2007-232 z 28. apríla 2008

Pri prerokovaní časti sťažnosti, ktorou sťažovateľka namietala porušenie svojich označených práv rozsudkom okresného súdu č. k. 6 C/96-2007-232 z 28. apríla 2008, ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Toto ustanovenie limituje hranice právomoci ústavného súdu a všeobecných súdov rozhodujúcich v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, a to tým spôsobom, že sťažovateľ má právo domáhať sa ochrany základného práva na ústavnom súde iba v prípade, ak mu túto ochranu nemôžu poskytnúť všeobecné súdy.

Ústavný súd vzhľadom na princíp subsidiarity, ktorý vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, nemá právomoc preskúmavať postup a rozhodnutie okresného súdu, pretože jeho rozhodnutie preskúmal krajský súd v dôsledku odvolania sťažovateľky. Z tohto dôvodu bolo potrebné sťažnosť v tejto časti (teda vo vzťahu k rozsudku okresného súdu č. k. 6 C/96/2007-232 z 28. apríla 2008) odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

2. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľky rozsudkom krajského súdu č. k. 25 Co/70/2008-314 z 12. novembra 2008

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha

interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, teda boli v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami alebo z nich v žiadnej možnej interpretácii nevyplývali, prípadne ak by boli skutkové zistenia v extrémnom nesúlade s vykonanými dôkazmi, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (napr. I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

2.1 Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka namieta porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v súvislosti s jej diskriminovaním voči povinným osobám pri súdnom uplatnení si svojich práv. Konkrétne tým, že krajský súd porušil v jej prípade zásadu rovnosti účastníkov konania tým, že potvrdil zamietnutie žaloby sťažovateľky za nedodržanie požadovaných náležitostí výzvy, aj keď podľa zákona č. 161/2005 Z. z. výzva vôbec v zákone špecifikovaná nie je. Naopak, žalovaný mal úspech v konaní napriek tomu, že podľa § 8 ods. 3 zákona č. 161/2005 Z. z. mal poskytnúť sťažovateľke pri uplatňovaní jej práva podľa tohto zákona spoluprácu a pomoc, ktorú však vôbec neposkytol.

Krajský súd v odôvodnení svojho rozhodnutia k tejto skutočnosti uviedol:

«Je nesporné, že predmetný zákon, ako aj všetky ostatné reštitučné zákony, sú voči všeobecnej úprave obsiahnutej v Občianskom zákonníku predpismi špeciálnymi. Príslušné ustanovenia lex generalis sa použijú subsidiárne, pokiaľ v týchto osobitných predpisoch nie je obsiahnutá vlastná špeciálna právna úprava.

Keďže v zák. č. 161/2005 Z. z. zákonodarca vymedzil časovo, vecne a personálne okruh vzťahov, na ktoré sa reštitučné oprávnenie vzťahuje, je zrejmé, že mal vôľu zasiahnuť do existujúcich majetkových pomerov len v obmedzenej miere a len u tých vzťahov, u ktorých nápravu považoval za žiaducu a možnú, Tým, že realizoval túto svoju právomoc, stanovil zákonodarca súčasne i rámec rozhodovania o týchto nárokoch, keďže platí, že o rozsahu a podmienkach reštitúcie môžu súdy rozhodovať len v rámci prejavu vôle štátu k reštitúcii, teda v medziach reštitučných zákonov. Tým je daná špeciálna povaha tohto zákona, z ktorej vyplýva, že pre subjekty, na ktoré sa zákon vzťahuje, platí vo vymedzenom rozsahu osobitný režim, ktorý sa premietol v stanovení základných predpokladov pre navrátenie vlastníctva v zmysle citovaného zákona. Týmto základným predpokladom je písomná výzva oprávnenej osoby povinnej osobe a preukázanie jedného z dôvodov navrátenia vlastníctva uvedeného v § 3 zákona. Aby nezaniklo právo oprávnenej osoby na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam, musela svoj nárok u povinnej osoby uplatniť najneskôr v lehote do 30. 4. 2006.

Ustanovenie § 5 zákona č. 161/2005 Z. z. bližšie nevymedzuje obsah pojmu „výzva“. Za písomnú výzvu však treba považovať jednostranný právny úkon, ktorý spĺňa náležitosti predpísané právnym poriadkom pre platný právny úkon, a to najmä náležitosti uvedené v ust. § 34 a nasl. Občianskeho zákonníka a ktorým oprávnená osoba vyzýva povinnú osobu, aby jej navrátila vlastníctvo k nehnuteľným veciam, ktoré prešli do vlastníctva štátu alebo obce z dôvodu uvedeného v ust. § 3 tohto zákona.

Pri viazanosti odvolacieho súdu dôvodmi odvolania v danej veci treba predovšetkým zodpovedať otázku, či výzvou zo dňa 25. 4. 2006 došlo k riadnemu uplatneniu práva žalobcom v zmysle zák. č. 161/2005 Z. z. Aj s prihliadnutím na existujúcu judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nemožno výzve žalobcu priznať účinky kvalifikovanej výzvy, spĺňajúcej zákonné náležitosti. Je potrebné si totiž uvedomiť, že nárok na navrátenie vlastníckeho práva bol uvedeným zákonom priznaný oprávneným osobám, a nie vlastníkom. Až do uzavretia dohody o vydaní nehnuteľnej veci, resp. vydania rozhodnutia o navrátení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, je ich vlastníkom doterajší vlastník, ktorému prislúchajú všetky práva vlastníka. Pôvodný vlastník, ktorého nehnuteľnosti prešli na štát alebo na inú právnickú osobou v rozhodnom období, je len oprávnenou osobou, ktorej prislúcha právo na

uplatnenie nároku. Oprávnené osoby takto v každom reštitučnom konaní nie sú v pozícii vlastníkov ale len žiadateľov domáhajúcich sa vydania ich bývalého vlastníctva. Prináleží im preto právo dispozície so svojou „žiadostou“, t. j. v akom rozsahu a ku ktorým veciam si vlastníctvo uplatnia.

V nadväznosti na túto skutočnosť, ako i ust. § 37 Občianskeho zákonníka zakotvujúce pre platnosť právneho úkonu podmienku jeho určitosti, nemožno preto ani pri výzve oprávnenej osoby o navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam ustúpiť od požiadavky minimálnej konkretizácie nehnuteľností, ku ktorým si oprávnená osoba uplatňuje svoj reštitučný nárok a uvedenia dôvodu, o ktorý ho opiera. Za použitia širšieho výkladu zákona na splnenie požiadavky určitosti výzvy, okrem presnej špecifikácie nehnuteľností by postačoval i samotný odkaz na katastrálne územie a pozemnoknižnú vložku, príp. i bez takéhoto označenia len pripojenie listín. Rovnako tak ku výzve neskôr predložená špecifikácia nehnuteľnosti a predloženie listinných dokladov (najneskôr do 30. 4. 2006), by nedostatok určitosti zhojili, keďže z obsahu výzvy posudzovanom v kontexte s ostatnými listinami by bol zrejmý rozsah uplatňovaného reštitučného nároku. Za takúto však nemožno považovať výzvu žalobcu, ktorou vyzval odporcu na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam (okrem tých, na vrátenie ktorých ho už vyzval), pôvodne zapísaných a vedených vo všetkých pozemnoknižných vložkách, v ktorých je uvedený ako pôvodný vlastník, orgán, zložka alebo inštitúcia rímskokatolíckej cirkvi vo všetkých katastrálnych územiach na území Slovenskej republiky. Navyiac za situácie, že pri akceptácii argumentácie žalobcu, že zákonodarca za kvalifikovanú výzvu považuje i takto všeobecne koncipovanú výzvu, by zákonodarca bremeno preukazovania splnenia predpokladov u oprávnenej osoby presunul práve na osobu povinnú, čo by v zásade bolo popretím i dispozitívneho práva oprávnenej osoby na uplatnenie si svojich nárokov. Vychádzajúc však z dikcie zákona č. 161/2005 Z. z. je dôvodný záver, že preukazná povinnosť na splnenie podmienok na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam zaťažuje práve oprávnenú osobu.

Posudzujúc výzvu žalobcu v zmysle vyššie uvedených záverov, odvolací súd v zhode s právnym názorom súdu prvého stupňa dospel k záveru, že tento právny úkon žalobcu nebol určitý a nekonkretizoval ani dôvod navrátenia vlastníctva, keď poukaz na ust. § 3 ods. 1 cit. zák. v tomto smere, pri existencii viacerých skutkových podstát, nie je postačujúci. Preto nespĺňal zákonom požadované náležitosti výzvy. Keďže žalobca si v

zákonnej lehote neuplatnil právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam právne aprobovaným spôsobom, vyvolávajúcim účinky uplatnenia si práva, jeho právo v zmysle § 5 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. zaniklo. Pokiaľ súd prvého stupňa jeho nárok ako nedôvodný zamietol, odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny podľa § 219 OSP potvrdil a to v celom jeho rozsahu. Odvolací súd si totiž osvojil i záver súdu prvého stupňa o tom, že pri rozhodovaní o náhrade trov konania je v danom prípade dôvod pre aplikáciu ust. § 150 OSP. Dôvody hodné osobitného zreteľa, majúce za následok nepriznanie náhrady trov konania žalovanému, i napriek jeho plnému úspechu v konaní, spočívajú v okolnostiach danej veci. Už samotný charakter reštitučných zákonov zakladá výnimočnosť týchto konaní, keďže nimi demokratická spoločnosť len naprávala krivdy spáchané minulým režimom na pôvodných vlastníkoch. V tomto smere je preto bez významu, koľko súdnych sporov ich aplikácia vyvolala. Podstatným je v tomto konaní, že si žalobca uplatnil ako oprávnená osoba zákonné právo na navrátenie vlastníctva prezumpované mu zák. č. 161/2005 Z. z.»

Podľa názoru ústavného súdu odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu nevychádza, čo sa týka ustanovenia náležitosti výzvy na vydanie nehnuteľných vecí, z extenzívneho výkladu zákona č. 161/2005 Z. z., ale ústavne akceptovateľným spôsobom vysvetľuje, aké náležitosti vzhľadom na predmet sporu a právne dôsledky rozhodnutia takáto výzva musí obsahovať. Ústavný súd nepovažuje preto rozhodnutie krajského súdu za svojvoľné a arbitrárne.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd po predbežnom prerokovaní túto časť sťažnosti, v ktorej sťažovateľka namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 334/08) odmietol podľa § 25 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

2.2 Vo vzťahu k namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 20 ústavy a podľa čl. 1 dodatkového protokolu ústavný súd v súlade so svojou stabilizovanou judikatúrou (napr. II. ÚS 78/05, IV. ÚS 326/07) poukazuje na svoj právny názor, podľa

ktorého všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patria aj označené práva, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprosné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. O prípadnom porušení základných práv podľa čl. 20 ústavy a práv podľa čl. 1 dodatkového protokolu by bolo možné uvažovať v zásade len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprosných princíпов vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením.

Preto aj túto časť sťažnosti ústavný súd odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

V nadväznosti na odmietnutie sťažnosti bolo už bez právneho významu rozhodovať o ďalších požiadavkách sťažovateľky.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. apríla 2009